

“Monitorizarea procesului electoral”

Raport nr. 5

Perioada de monitorizare: 16 februarie–2 martie 2005

“Monitorizarea procesului electoral” este un proiect al grupului de lucru constituit din Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova (CHDOM), Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM) și Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), în cadrul Coaliției civice pentru alegeri libere și corecte “Coalitia 2005”, coaliție care numără la momentul prezentării prezentului raport peste 150 de organizații.

Raportul de față reflectă rezultatele monitorizării efectuate în perioada 16 februarie–2 martie 2005. Informația a fost colectată la nivel național de observatorii pe termen lung (OTL): câte un observator în fiecare din cele 32 de raioane de pe malul drept al Nistrului și 7 coordonatori regionali în Chișinău, Bălți, Soroca, Orhei, Cahul, Comrat, Căușeni. Monitorizarea procesului electoral este desfășurată pe baza standardelor și principiilor acceptate la nivel internațional care se regăsesc în Codul de conduită al observatorului și în Regulamentul Comisiei Electorale Centrale (CEC) cu privire la statutul observatorilor.

Informația prezentată în raport a fost colectată prin intermediul unui chestionar săptămânal care include întrebări referitor la desfășurarea procesului electoral, ex. aplicarea Codului electoral de către autoritățile centrale și locale, modul de administrare a alegerilor, modul de desfășurare a campaniei electorale, reflectarea campaniei în presă etc.

Raportul a fost elaborat de: Sergiu Bușcaneanu, Ruslan Borzin, Dumitru Bogaci, Denis Toma, Olesea Roșca, Ion Manole, Natalia Gîrdea, Iulia Kirnițki și Dorin Chirtoacă.

Rezumat și concluzii

În perioada de referință, 16 februarie–2 martie 2005, considerăm drept evoluții pozitive: acordarea dreptului de vot în baza actelor de identitate cu termenul de valabilitate expirat, suplimentarea timpului de antenă pentru organizarea dezbaterilor electorale, asigurarea unor condiții minime de participare la alegeri a cetățenilor moldoveni din localitățile situate în stînga Nistrului și reconsiderarea procedurii de numărare a buletinelor de vot.

În același timp, au continuat să fie observate tendințe negative în desfășurarea procesului electoral.

În pofida recomandărilor formulate anterior, într-un șir de localități studenții, inclusiv cei care nu au obținut certificate pentru drept de vot, și cetățenii moldoveni aflați peste hotare au fost excluși din listele electorale de bază, aceste categorii de alegători au fost informate insuficient în ceea ce privește modalitatea de participare a lor la alegeri, listele electorale nu au fost afișate în toate localitățile cu cel puțin 10 zile înainte de data alegerilor și nu au fost identificate modalități de deschidere a unor secții de votare suplimentare peste hotare, cel puțin în statele în care cetățenii moldoveni sînt prezenți în număr mare. Toate acestea sînt în măsură să determine o rată scăzută de participare a acestor categorii de alegători la alegerile legislative din 6 martie.

De asemenea, pînă în prezent nici un concurent electoral nu și-a declarat mijloacele financiare utilizate în campania electorală și nu au fost întreprinse măsurile de rigoare în vederea publicării hotărîrilor CEC în *Monitorul oficial*.

În comparație cu perioadele anterioare de monitorizare, prezentul raport relevă accentuarea tensiunilor dintre concurenții electorali și reflectă apariția unor deficiențe noi în procesul electoral, între care: intimidarea agenților economici, coruperea alegătorilor, implicarea unor reprezentanți ai clerului în campania electorală, întocmirea necalitativă a listelor electorale, neafișarea în termen a acestora precum și excluderea arbitrară a mai multor categorii de alegători din liste, în special a persoanelor aflate ilegal în străinătate.

Dincolo de acestea, au fost constatate și deficiențe similare celor menționate anterior. Printre acestea menționăm: stigmatizarea publică a unui concurent electoral, intimidarea alegătorilor, implicarea nejustificată a structurilor de forță în campania electorală, inegalitatea de șanse a concurenților electorali, utilizarea resurselor publice în scop electoral, distribuirea ajutoarelor umanitare în scop electoral și lipsa locurilor speciale de afișaj electoral.

Ansamblul faptelor relevate pun la îndoială integritatea procesului electoral. În mod special, sîntem îngrijorați de existența unor impedimente administrative în măsură să determine o rată scăzută de participare la alegeri a unor categorii de alegători și de degradarea raporturilor dintre concurenții electorali, fapt care ar putea prejudicia stabilitatea politică din țară în perioada postelectorală.

Constatări

I. Autoritățile publice centrale

Pentru perioada în cauză au fost raportate cazuri de implicare nejustificată a structurilor de forță în campania electorală, de stigmatizare a unui concurent electoral, de tratament diferențiat al concurenților electorali și de utilizare a resurselor publice în scop electoral. În comparație cu perioada anterioară de monitorizare, implicarea organelor de poliție în campania electorală a continuat să se diversifice.

A. Implicarea structurilor de forță în campania electorală

• Intimidarea agenților economici

În perioada de referință OTL au remarcat cîteva cazuri de abuz asupra agenților economici, care execută activități poligrafice, de editare și de tipărire a materialelor publicitare la comanda unor concurenți electorali.

La data de 4,5,7,8 februarie 2005 colaboratorii CCCEC au efectuat un control contabil și tehnologic la tipografia "Elan-Poligraf" din Chișinău. Motivele erau diferite, dar în special legate de activitatea tipografiei cu procesul electoral. Pînă la acel moment, în decurs de 7 ani, tipografia nu a fost supusă nici unui control. Tipografia exercită o activitate în bază de contract, materiale atît în adresa partidului de guvernămînt, cît și a celor de opoziție. Din acțiunile efectuate de CCCEC rezultă că aceștia erau mai mult interesați de contractele încheiate cu concurenții electorali de opoziție.

La 17 februarie curent, 7 colaboratori ai Comisariatului raional de poliție Ștefan-Vodă au confiscat echipamentul S.R.L. "Reclama Expres", fără a invoca motive plauzibile și o decizie a organelor de drept în acest sens. La 18 februarie doi colaboratori ai SIS, împreună cu șeful poliției orășenești V. Cojocari, au descins în oficiul SRL-ului "Reclama Expres" din or. Telenești și, fără a invoca motive întemeiate, au dispus sistarea activității acestuia, sigilînd ușa de la intrare. Un caz similar a avut loc și la Călărași. Potrivit OTL, abuzurile colaboratorilor poliției și ai SIS-ului asupra acestor agenți economici se explică prin faptul că aceștia executau comenzi de editare a materialelor electorale publicitare ale PȚCDM. Este de menționat faptul că la Călărași în această activitate era implicată și cetățeanca Federației Ruse Reznic Svetlana care a fost expulzată din Republica Moldova, împreună cu al doilea grup de cetățeni ai Federației Ruse expulzat.

- **Intimidarea unei instituții mass-media**

La 24 februarie 2005, reprezentantul MAI Anatol Rusik și o altă persoană care a refuzat să se prezinte au efectuat un control inopinat în redacția ziarului *Moldavskie vedomosti* declarând că sînt în căutarea unor cetățene ale Federației Ruse. În urma controlului nu a fost descoperit nimic, iar la plecare redacția ziarului a fost amenințată că jurnaliștilor “le va fi trimis un grup”, fără să fie specificat despre ce fel de grup este vorba.

- **Intimidarea concurenților electorali**

A fost semnalată verificarea sediilor PPCD și BMD din Cahul de către Nicolae Ianuș și Valentin Afteni, colaboratori ai Biroului delictelor transfrontaliere și informare. Ambelor reprezentanțe le-au fost verificate contractele de arendă a încăperilor. În cazul BMD-ului, colaboratorii s-au interesat dacă reprezentanța își onorează plățile pentru arendă, au verificat materialele electorale publicitare și au cerut să li se dezvăluie originea mijloacelor financiare utilizate în campanie.

- **Obstrucționarea concurenților electorali în ceea ce privește desfășurarea agitației electorale**

La 16 februarie curent, un grup de agitatori din partea PSDM a fost împiedicat să desfășoare agitație electorală în or. Comrat. Conducătorului mijlocului de transport care însoțea grupul i-a fost luat permisul de conducere, iar Elena Corjan, candidat la funcția de deputat din partea PSDM, a fost dusă la comisariatul municipal de poliție, unde i s-a reproșat faptul că agitatorii nu au solicitat acordul administrației publice locale în vederea desfășurării agitației electorale în oraș.

OTL au remarcat cazuri de înlăturare de către reprezentanții poliției a materialelor electorale publicitare. În s. Coșnița, Dubăsari, au fost înlăturate de pe panoul de afișaj electoral materialele care reprezintă formațiunile de opoziție. Un caz specific a fost remarcat în or. Rîșcani, colaboratori ai poliției rupînd materialele electorale afișate pe partea interioară a ușii de la intrarea în oficiul staff-ului PPCD din oraș.

De asemenea, a fost semnalat în s. Chioselia, Cantemir, un caz de confiscare de la un susținător al BMD a materialelor electorale publicitare.

- **Acțiunile de documentare a organelor de poliție a evenimentelor de campanie organizate de concurenții electorali**

OTL relevă faptul că Serafim Urechean, liderul BMD, deplasîndu-se pe 25 februarie la o întrînire electorală, a fost filat de colaboratori ai poliției pe traseul dintre or. Rîșcani și o localitate rurală din acest raion. Fiind abordați de Serafim Urechean, aceștia au recunoscut că l-au urmărit la indicația comisarului de poliție.

B. Stigmatizarea unui concurent electoral

Singurul post public de televiziune cu acoperire națională “Moldova 1” a difuzat, pe 20 februarie curent, între orele 19.50 și 20.00, la rubrica “Tribuna electorală”, în timpii de antenă gratuită oferiți candidaților independenți Silvia Kirillov, Alexandru Bușmachiu, Matei Ștefan și Tudor Tătaru, un material denigrator la adresa PPCD intitulat “Opriți extremismul”. Materialul l-a vizat direct pe președintele PPCD, Iurie Roșca, acesta fiind asociat cu liderul spiritual al mișcării teroriste Al-Queda, Oussama Ben Laden, și cu unele dintre cele mai odioase atrocități comise de această rețea teroristă. PPCD a protestat vehement împotriva acestor acuzații.

Potrivit declarațiilor candidatului Ștefan Matei, el nu și-a dat acordul pentru difuzarea acestui film și de asemenea că înainte de difuzarea filmului a discutat cu consilierul prezidențial Sergiu Mocanu despre acest film, fapt care denotă implicarea uneia din principalele instituții publice centrale în această tentativă de stigmatizare a PPCD.

C. Tratatamentul diferențiat al concurenților electorali

Ministerul Justiției tergiversează înregistrarea publicației *Socius*, organul de presă al PSDM. Potrivit unui comunicat al serviciului de presă al PSDM, acest fapt afectează posibilitatea partidului respectiv de a transmite mesajul său la alegători și de a-și realiza drepturile electorale.

OTL au semnalat dispariția porțiunii de panou cu afișaj electoral din partea PȚCDM din incinta Gării de cale ferată Bălți-Slobozia, în timp ce cealaltă porțiune cu material electoral din partea PCRM a rămas intactă.

D. Utilizarea resurselor publice în scop electoral

• Utilizarea pîrghiilor administrative

Valeriu Calmațui, deputat în Parlament din partea PCRM, a amenințat unele persoane responsabile de verificarea listelor electorale în or. Ungheni că vor fi pedepsite pe cale administrativă în cazul în care acestea nu-i vor prezenta date detaliate despre preferințele electorale ale alegătorilor, inclusiv ale funcționarilor publici din oraș. OTL admite posibilitatea unor răfuieli pe criterii politice după alegeri față de unii funcționari publici din acest oraș pentru susținerea altor concurenți electorali, decît PCRM.

OTL au relatat că la oficiul poștal din s. Corlăteni, Rîșcani, la indicația primarului din localitate, au fost distribuite materiale electorale din partea PCRM, în timp ce la cel din s. Grinăuți, Rîșcani, au fost distribuite astfel de materiale din partea PȚCDM.

• Agitația electorală în timpul vizitelor de lucru ale funcționarilor publici în teritoriu

OTL au relatat că Valerian Cristea, viceprim-ministru în exercițiu și candidat la funcția de deputat din partea PCRM, participînd pe 16 februarie curent la ședința de evaluare a activității oficiilor poștale din raionul Telenești, a chemat angajații ÎS "Poșta Moldovei" și pe cei ai Centrului de telecomunicații Telenești să voteze pentru PCRM.

La 15 februarie 2005 în satele Văratîc și Dumeni, a fost efectuată o vizită de lucru a ministrului Sănătății, Andrei Gherman, care a făcut agitație electorală, oferind truse cu medicamente lucrătorilor medicali. Vizita s-a desfășurat conform unui orar aprobat de primul-ministru, Vasile Tarlev, pentru 39 de înalți funcționari de stat, inclusiv membri ai Guvernului.

Vizitele declarate de lucru ale Președintelui țării, Vladimir Voronin, în or. Cahul și a președintelui Parlamentului, Eugenia Ostapciuc, în s. Recea, Rîșcani, din 25 februarie curent, au purtat un pronunțat caracter electoral.

II. Autoritățile publice locale

Pentru perioada în cauză au continuat să fie raportate cazuri de intimidare a alegătorilor, deficiențe pe care le prezintă listele electorale, cazuri de tratament diferențiat al concurenților electorali, de utilizare a resurselor publice în scop electoral, precum și deficiențe legate de locurile speciale de afișaj electoral.

A. Intimidarea alegătorilor

La 22 februarie curent, viceprimarul de Cupcini Ion Tcaci a amenințat-o cu eliberarea din funcție pe M. Berbeca, educatoare la grădinița nr. 2 din această localitate, pentru faptul că aceasta ținea pe masa ei de lucru publicația de promovare electorală a BMD.

B. Listele electorale

OTL au constatat existența unor localități în care a trenat procesul de întocmire a listelor electorale, actualizarea lor fiind cu 10 zile înainte de data alegerilor în curs de desfășurare. Astfel de localități au fost remarcate în raioanele Cantemir, Florești, Sîngerei și Ștefan-Vodă.

În unele localități din raioanele Anenii Noi, Bălți, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Dubăsari, Fălești, Ialoveni, Ocnița, Ștefan-Vodă, Telenești, Ungheni, deși procesul de întocmire a listelor electorale s-a încheiat în termenii prescriși de legislație, acestea au fost predate cu întârziere birourilor electorale ale secțiilor de votare, organe care, potrivit art. 30 lit. a) din Codul electoral, sînt obligate să verifice aceste liste în perioada 14-24 februarie, astfel încît să fie posibilă aducerea lor la cunoștință publică cel mai tîrziu cu 10 zile înainte de data alegerilor.

Date fiind acestea, OTL au admis posibilitatea prezenței unor erori de conținut în listele electorale, fapt confirmat parțial în urma unei investigații aleatorii a listelor electorale. Această stare de fapt a fost constatată în unele localități, în special din raioanele Anenii Noi, Strășeni și Taraclia. Au fost semnalate cazuri de introducere în listele electorale a persoanelor care nu au împlinit vîrsta de 18 ani (ex. Strășeni) sau cazuri de regăsire a persoanelor decedate în listă. De asemenea, au fost semnalate cazuri de întocmire incompletă a listelor electorale (lipsa anului nașterii, a datelor din buletinul de identitate etc.).

Investigația a scos în evidență faptul că într-un șir de localități din raioanele Anenii Noi, Bălți, Briceni, Cantemir, Căușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Glodeni, Leova, Rîșcani, Strășeni, Taraclia și Ungheni

cetățenii moldoveni aflați peste hotare au fost excluși din listele electorale de bază la recomandarea CEC. Au fost constatate și practici arbitrare de includere/ excludere a alegătorilor în/ din listele electorale, în special în raioanele Căușeni și Soroca.

În același context, s-a constatat că într-o serie de localități din raioanele Drochia, Edineț, Fălești, Strășeni din listele electorale de bază au fost excluși studenții, inclusiv cei care nu au intrat în posesia certificatelor pentru drept de vot, fapt care contravine Codului electoral și Instrucțiunii CEC din 28 ianuarie curent.

OTL au remarcat, de asemenea, că listele electorale nu au fost afișate cu cel puțin 10 zile înainte de data alegerilor într-o serie de localități, în special din raioanele Anenii Noi, Bălți, Briceni, Cahul, Cantemir, Căușeni, Drochia, Florești, Ocnița, Orhei, Strășeni și Telenești.

Un alt factor care determină într-o oarecare măsură calitatea scăzută a procesului de actualizare a listelor electorale îl constituie faptul că primăriile din mai multe localități nu au în dotare mijloacele tehnice cuvenite.

C. Tratatul diferențiat al concurenților electorali

La 15 ianuarie curent, Victor Cebanov primar din partea PCRM în s. Cairaclia, Taraclia, a obstrucționat desfășurarea întâlnirii lui Serghei Fugenț, candidat la funcția de deputat din partea PTCDM, cu alegătorii din această localitate.

Pe 2 martie, primăria Taraclia a respins solicitarea BMD de a desfășura pe data de 3 martie o întâlnire cu alegătorii în casa de cultură din localitate, în răspunsul primăriei fiind menționat că întâlnirea va putea fi organizată nu mai devreme de 16 martie 2005.

La 17 februarie, a fost interzisă desfășurarea unei întâlniri cu alegătorii a reprezentantului BMD Oleg Serebrian în incinta edificiului primăriei or. Telenești.

Agitatorii din partea PPCD și UCM au întâmpinat dificultăți în ceea ce privește desfășurarea agitației electorale în s. Corjova, Criuleni. La indicația primarului din partea BMD al acestei localități, Gheorghe Ojog, agitatorilor PPCD li s-a interzis afișarea materialelor electorale pe panoul de afișaj electoral din localitate, polițistul de sector Vasile Macarenco recurgând chiar la amenințarea și brutalizarea acestora.

Primarul s. Recea, Rîșcani, T. Grăjdeanu, le-a interzis susținătorilor PPCD, D. Lupașcu și I. Rotăraș, să afișeze un avis care anunța organizarea întâlnirii vicepreședintelui PPCD Vlad Cubreacov cu alegătorii din localitate.

Primăria or. Sîngerei a refuzat la 22 februarie oferirea localului casei de cultură pentru organizarea întâlnirii lui Serafim Urechean cu alegătorii din localitate.

Pe străzile orașului Ungheni a circulat un maxi-taxi dotat cu utilaj de amplificare a sunetului, din care a fost difuzat în mod repetat un mesaj al primarului Vitalie Vrabie, prin care alegătorii au fost îndemnați să voteze cu PCRM.

OTL au remarcat, de asemenea, că primăria s. Zăicani, Rîșcani, a oferit gratuit spațiul pentru organizarea întâlnirii cu alegătorii a Eugeniei Ostapciuc, candidat la funcția de deputat din partea PCRM, iar în cazul unei astfel de întâlniri cu reprezentanți ai PPCD primăria a perceput o taxă de 150 lei.

D. Utilizarea resurselor administrative în scop electoral

• Utilizarea pîrghiilor administrative

La 18 februarie, șefa policlinicii raionale Ungheni a cerut subalternilor săi să se prezinte în mod obligatoriu la o întâlnire electorală cu reprezentanții PCRM. Un caz similar a fost observat în mun. Bălți, profesorii de la școala nr. 21 fiind obligați de directorul școlii Valentina Goiman să se prezinte la o întâlnire electorală cu reprezentanții PCRM, întâlnire care s-a desfășurat în incinta școlii nr. 13 din municipiu.

Mai multor funcționari de la Consiliul raional Rîșcani li s-a interzis să participe pe 25 februarie la întâlnirea electorală cu Serafim Urechean, lider al BMD, în timp ce în cazul unei astfel de întâlniri cu Eugenia Ostapciuc, candidat la funcția de deputat din partea PCRM, dimpotrivă s-au exercitat presiuni în vederea asigurării prezenței acestora la reuniunea în cauză.

Primarul or. Căușeni, Anatol Zaremba, le-a cerut subalternilor săi să se prezinte la întâlnirea electorală cu Vadim Mișin, candidat la funcția de deputat din partea PCRM.

- **Utilizarea resurselor publice**

Întrucât sediul staff-ului BMD din Ialoveni se află în incinta Consiliului raional Ialoveni, iar cel al PCRM din mun. Bălți se află în incinta Departamentului Tehnologii Informaționale (DTI), OTL admit posibilitatea utilizării serviciilor de comunicații din resurse publice și a spațiului fără achitarea plăților pentru chirie.

- **Utilizarea transportului de serviciu**

Pe 20 februarie, agitatori din partea PCRM s-au deplasat cu o ambulanță în s. Zabriceni, Edineț, pentru răspîndirea materialelor electorale. În aceeași zi, Boris Cebotari, șeful Direcției învățămînt a Consiliului raional Fălești, însoțit de un grup de agitatori din partea PCRM, s-a deplasat în scop electoral în s. Navîrneț cu automobilul Direcției finanțe a acestui consiliu.

OTL relevă că Pentelei Cuiumju, viceprimar al or. Taraclia, însoțit de alți doi funcționari din cadrul primăriei au utilizat transportul de serviciu, distribuind în timpul orelor de muncă materiale electorale din partea PCRM.

- **Locurile speciale de afișaj electoral**

OTL au semnalat faptul că pînă în prezent continuă să existe localități în care nu au fost stabilite locuri speciale de afișaj electoral. Astfel de localități au fost remarcate în raioanele Rîșcani și Ștefan-Vodă.

Pe de altă parte, există localități în care, deși au fost stabilite asemenea locuri, nu au fost amenajate panouri pentru afișaj electoral. O astfel de problemă a fost semnalată în raioanele Anenii Noi, Drochia, Rîșcani, Strășeni, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești și Ungheni.

În același timp, o altă problemă o constituie faptul că în unele localități locurile speciale de afișaj electoral sînt insuficiente (or. Cahul, or. Orhei, o serie de localități din raioanele Drochia, Fălești, Ialoveni, Orhei, Strășeni și Ungheni).

În unele cazuri locurile speciale pentru afișaj electoral sînt amenajate în incinta unor localuri (case de cultură, primării), fiind limitat accesul tuturor alegătorilor la informația de pe aceste panouri. Cazuri de acest fel au fost remarcate în raionul Rîșcani.

Lipsa locurilor speciale de afișaj electoral generează amplasarea neregulamentară a posterelor electorale și, în consecință, urmărirea administrativă a agitatorilor electorali. Cazuri de urmărire administrativă pentru afișarea arbitrară a materialelor electorale au fost semnalate în raionul Ialoveni. La 6 susținători ai PPCD le-au fost intentate cauze administrative, aceștia fiind amendați cu 180 lei fiecare, pentru afișarea arbitrară a materialelor electorale, fără a se ține cont de faptul că în localitățile respective din raion nu au fost amenajate locuri speciale de afișaj electoral.

III. Administrarea alegerilor

Pentru perioada în cauză au fost remarcate extinderea timpului de antenă destinat dezbaterilor electorale, reconsiderarea procedurii de numărare a buletinelor de vot, evoluții pozitive dar și probleme privind asigurarea dreptului de vot, deficiențe legate de organele electorale, precum și menținerea aceluiași grad scăzut de transparență a întregului proces electoral.

A. Reflectarea campaniei electorale

Grupul de implementare a proiectului "Monitorizarea procesului electoral" salută decizia CEC, din 23 februarie curent, privind modificarea Concepției și Regulamentului de reflectare a campaniei electorale în mijloacele de informare în masă. Considerăm binevenită suplimentarea cu 90 de minute zilnice,

inclusiv în zilele de duminică, a timpului prevăzut inițial pentru organizarea dezbaterilor electorale la un post public tv sau radio.

Totodată, ne exprimăm regretul că organizarea dezbaterilor electorale nu a demarat o dată cu începutul campaniei electorale și că extinderea timpului destinat acestor dezbateri s-a acceptat abia la sfârșitul acestei campanii, fapt care a prejudiciat informarea operativă, deplină și obiectivă a alegătorilor la principalele etape ale procesului electoral din Republica Moldova.

B. Procedura de numărare a buletinelor de vot

Reconsiderarea procedurii de numărare a buletinelor de vot, la sugestia Comisiei de la Veneția, reprezintă o altă evoluție pozitivă înregistrată în această perioadă în procesul electoral. Faptul că buletinele de vot fi demonstrare unul câte unul de un membru al birourilor electorale ale secțiilor de votare celorlalți membri ai acestuia și observatorilor prezenți la numărarea voturilor va spori gradul de transparență a acestui proces. Binevenită este și dispoziția potrivit căreia buletinele nevalabile vor fi verificate în mod repetat de către membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare.

C. Asigurarea dreptului de vot

• Votul persoanelor care posedă acte expirate

Una din cele mai importante decizii adoptate de CEC în această perioadă se referă la oferirea posibilității de votare la 6 martie în baza actelor de identitate cu termenul de valabilitate expirat. În context, ne exprimăm satisfacția în legătură cu faptul că autoritățile responsabile au dat curs recomandărilor "Coalitiei 2005" în vederea creării condițiilor de votare pentru persoanele care dețin acte de identitate cu termen de valabilitate expirat.

În altă ordine de idei, regretăm faptul că nu au fost luate măsurile necesare în vederea clarificării procedurii de votare a persoanelor care au și domiciliu și reședință, ceea ce ar putea duce la introducerea concomitentă a unui alegător în două liste electorale de bază.

• Votul studenților

Deși s-a atenționat faptul că, datorită procedurii noi de participare la alegeri a studenților fără reședință în localitățile de studiu, numărul studenților care se vor prezenta la organele electorale pentru a-și obține certificatele pentru drept de vot ar putea fi foarte redus, autoritățile responsabile au depus eforturi insuficiente în vederea organizării unei campanii de informare a acestei categorii de alegători privind procedura de eliberare a acestor certificate și modalitățile de exercitare propriu-zisă a dreptului de vot. Una din consecințele directe ale acestei stări de fapt ar putea fi participarea redusă a studenților la alegeri.

• Votul cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană

În perioada de referință a fost raportată aprobarea de către CEC a hotărârii care reglementează participarea la alegerile Parlamentului Republicii Moldova a cetățenilor moldoveni din localitățile situate în stînga Nistrului și din mun. Bender. Luînd act de asigurarea unor condiții minime de participare la alegeri pentru această categorie de cetățeni, OTL își exprimă nedumerirea în legătură cu neglijarea recomandărilor repetate din partea societății civile referitor la asigurarea transportului acestor alegători la secțiile de votare din localitățile subordonate Chișinăului, precum și la desfășurarea unei campanii de informare a acestora.

În mod analog, ignorarea asigurării unor condiții suplimentare pentru cetățenii moldoveni din stînga Nistrului ar putea determina o rată scăzută de participare a acestora la alegeri.

• Votul cetățenilor moldoveni aflați peste hotare

Același risc de participare scăzută la alegeri există și în cazul cetățenilor moldoveni aflați în străinătate, în condițiile în care, la 22 februarie, a fost decisă deschiderea a doar 23 de secții de votare peste hotare, numai pe lîngă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova. În acest context, OTL consideră că autoritățile responsabile ar fi trebuit să caute posibilități de deschidere a unor secții de votare suplimentare cel puțin în statele în care moldovenii sînt prezenți în număr mare (Grecia, Italia, Portugalia, România, Rusia, Spania etc.).

Din această perspectivă, ne exprimăm asentimentul față de Rezoluția Parlamentului European pentru Moldova, instituție care a solicitat mai multor state-membre ale Uniunii Europene să găsească modalități care ar permite deschiderea pe teritoriul lor a unor secții de votare suplimentare pentru a facilita participarea cetățenilor moldoveni la alegerile legislative din 6 martie curent. Constatând disponibilitatea instituțiilor europene să ofere sprijin în acest sens, rămîne inexplicabilă lipsa unor demersuri pe lângă aceste instituții din partea autorităților responsabile de la Chișinău în vederea valorificării cât mai plene a voturilor cetățenilor moldoveni aflați peste hotare.

D. Organele electorale

- **Constituirea birourilor electorale ale secțiilor de votare**

OTL au sesizat abateri de la calendarul electoral în ceea ce privește termenul-limită (14 februarie) de constituire a birourilor electorale ale secțiilor de votare în raionul Rîșcani.

OTL constată, de asemenea, pregătirea insuficientă a unor membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare. Această problemă a fost semnalată pentru unele birouri din raioanele Căușeni, Rîșcani și Taraclia.

- **Partizanatul unor membri ai birourilor electorale**

Între 17 și 24 februarie, Larisa Zgardan și Lilia Popa, membre ale biroului electoral al secției de votare nr. 46 din Redi-Cereșnovăț au distribuit materiale electorale publicitare în favoarea BMD, iar la 27 februarie, Gavriluc Galina, membră a biroului electoral al secției de votare nr. 2 din or. Edineț, a distribuit materiale electorale publicitare din partea PCRM.

- **Dotarea tehnică a organelor electorale**

OTL au raportat faptul că mai multe consilii electorale de circumscripție, în lipsa unui computer, se limitează la păstrarea deciziilor sale numai în formă tipărită, fapt care constituie uneori un impediment pentru observatori în vederea accesului acestora la deciziile organelor electorale respective.

E. Transparența redusă a procesului electoral

Este regretabil faptul că de la lansarea celui de al II-lea raport privind monitorizarea procesului electoral și pînă în prezent nu au fost întreprinse măsuri în vederea publicării hotărîrilor CEC în *Monitorul oficial*. Această stare de lucruri pune sub semnul întrebării transparența procesului electoral și chiar legalitatea acestuia în ansamblu.

În această perioadă a fost raportat refuzul președintelui CEC Florești să pună la dispoziția observatorilor deciziile emise de acest consiliu și de a permite accesul acestora la unele ședințe ale CEC Florești.

IV. Concurenții electorali

În perioada vizată OTL au remarcat tensionarea relațiilor dintre principalii concurenți electorali, încălcarea reglementărilor Codului electoral privind declararea mijloacelor financiare ale concurenților electorali, cazuri de distribuire a mijloacelor bănești și a ajutoarelor umanitare în scop electoral, precum și continuarea nerespectării prevederilor referitoare la locurile speciale de afișaj electoral și la materialele electorale publicitare.

A. Relațiile dintre concurenții electorali

O dată cu apropierea sfîrșitului campaniei electorale relațiile dintre principalii concurenți electorali s-au deteriorat dramatic. PCRM și BMD se învinuiesc reciproc de relații obscure cu lumea interlopă, raporturile dintre PCRM și PPCD s-au înrăutățit în urma tentativelor de stigmatizare publică a ultimei, cele dintre PCRM și PSDM s-au depreciat pe măsură ce social-democrații s-au confruntat cu un număr crescînd de probleme pe parcursul campaniei electorale, iar cele dintre PPCD și BMD au intrat într-un con de umbră ca urmare a unor atacuri reciproce la adresa profilului moral al liderilor acestora.

În mun. Bălți, în seara zilei de 19 februarie, Vladimir Vitiuc, candidat la funcția de deputat din partea PCRM, și Andrei Ciornîi, consilier municipal din partea PCRM, l-au agresat fizic pe Denis Podoprigora, reprezentant al BMD. Echipajul de poliție sosit la fața locului nu a luat nici o atitudine.

B. Fondurile electorale ale concurenților electorali

OTL constată că pînă în prezent nici un concurent electoral nu și-a onorat obligația prevăzută de art. 38 alin. (1) lit. a) din Codul electoral de a declara în presă în termen de o lună după începutul campaniei electorale a mijloacelor financiare și altor forme de susținere materială a activității lor.

C. Distribuirea mijloacelor bănești și a ajutoarelor umanitare în scop electoral

Potrivit OTL, reprezentanți ai BMD au făcut donații bănești mai multor biserici din raionul Telenești. Prim-ministrul în exercițiu Vasile Tarlev, candidat la funcția de deputat din partea PCRM, a făcut donații sub formă de medicamente în localitățile Cușmirca și Vadul Rașcov, Șoldănești, liceului din ultima localitate dăruind și un televizor.

În urma unei întâlniri cu alegătorii, din 19 februarie, a prim-ministrului Vasile Tarlev în or. Basarabeasca, reuniune la care au participat și cîțiva profesori din s. Sadaclia, care au deplîns situația școlii din localitate, pe 22 februarie la această instituție au fost aduse: inventar sportiv, 300 foi de ardezie și 5 metri cubi de scîndură.

OTL au relevat faptul că la sfîrșitul întâlnirii cu alegătorii organizate de UMPR în incinta casei de cultură din or. Edineț, persoanelor prezente la această reuniune le-au fost înmîinate la ieșire cîte un plic cu 50 lei.

La 25 februarie 2005 în cadrul vizitei de lucru efectuate de către Vladimir Voronin, Președinte al RM și lider al PCRM, la unitatea militară Dacia din Cahul, soldaților le-a fost oferită suma de 10 lei pentru fiecare pentru a merge la film. În timp ce soldații au mers la film ofițerilor li s-a organizat o masă în restaurantul "Sorina" din or. Cahul.

În toate aceste cazuri a fost încălcat art. 38 alin. (7) din Codul electoral.

D. Materiale electorale publicitare

Majoritatea concurenților electorali nu respectă obligația de a afișa posterele electorale publicitare numai în locurile speciale de afișaj electoral. Postere care reprezintă PCRM, PPCD, BMD, PSDM, BEPR, UMPR, PȚCDM, PDSEM, candidații independenți Kirillov Silvia, Matei Ștefan, Tătaru Tudor au putut fi remarcate în locuri neautorizate. În unele cazuri responsabile de această stare de lucruri sînt mai curînd autoritățile publice locale care nu au dispus amenajarea unor astfel de locuri sau au dispus amenajarea unor panouri pentru afișaj electoral de dimensiuni mici. În celelalte cazuri încălcarea prevederilor Codului electoral le revine concurenților electorali.

E. Lipsa informației cerute de art. 47 (5) din Codul electoral pe posterele electorale

Observatorii au semnalat faptul că posterele electorale ale PCRM, BMD, BEPR, MSPRR, UCM, UMPR, PȚCDM, PDSEM nu conțin informații referitor la data tipăririi, tiraj și la denumirea tipografiei care le-au tipărit. Aceste date lipsesc și de pe posterele candidaților independenți Matei Ștefan și Andrei Ivanțoc.

V. Diverse

În perioada de referință au fost constatate primele cazuri de implicare a bisericii în procesul electoral și un caz de dispute electorale.

A. Implicarea bisericii în procesul electoral

OTL au remarcat că în timpul slujbelor religioase preotul bisericii din s. Vinogradovca, Taraclia, face agitație electorală în favoarea PCRM, în timp ce cel de la biserica din s. Vadul-Leca, Telenești, în favoarea BMD.

B. Dispute electorale

Dumitru Duca, membru al biroului secției de votare nr. 2 din or. Cimișlia, a fost revocat în contumacie din această calitate la ședința Consiliului orășenesc din 2 februarie curent, în baza art. 32 alin. 6 și 33 alin. 2 din Codul electoral. Potrivit OTL, la baza acestei decizii a stat o adresare, din 31 ianuarie, a consilierilor comuniști către primarul de Cimișlia, prin care s-a cerut excluderea lui Dumitru Duca din componența acestui birou electoral.

Decizia Consiliului orășenesc Cimișlia a fost contestată la judecătoria raională. Deși nu au fost invocate probe concludente care ar confirma încălcarea de către Dumitru Duca a art. 32 alin. 6 din Codul electoral, judecătorul Nicolae Scurea a dat câștig de cauză Consiliului orășenesc Cimișlia.

În context, OTL relevă faptul că la 28 ianuarie, consilierii PCRM din cadrul Consiliului orășenesc Cimișlia au fost chemați la sediul local al acestei formațiuni de către Iosif Chetraru, deputat în Parlament din partea PCRM, supunând împreună unei verificări minuțioase toate cele 73 de persoane propuse de Consiliul orășenesc în calitate de membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Îngrijorări

Deficiențele și problemele remarcate trezesc îngrijorări serioase în ceea ce privește asigurarea unui caracter liber și integru al alegerilor. Cele mai îngrijorătoare probleme vizează:

- **Asigurarea realizării dreptului constituțional de vot tuturor alegătorilor** – studenții și cetățenii moldoveni domiciliați în partea stângă a Nistrului au fost informați insuficient în ceea ce privește modalitățile de participare a lor la alegeri, nu există o obligație clară privind asigurarea transportului alegătorilor din regiunea transnistreană la secțiile de votare din localitățile subordonate Chișinăului, nu au fost căutate modalități de deschidere a unor secții de votare suplimentare în străinătate pentru valorificarea cât mai plenară a voturilor cetățenilor moldoveni aflați peste hotare. Toate acestea sînt în măsură să determine o rată scăzută de participare a acestor categorii de alegători la alegerile legislative din 6 martie;
- **Relațiile dintre principalii concurenți electorali** – degradarea acestor raporturi este susceptibilă să prejudicieze stabilitatea politică din țară în perioada postelectorală;
- **Coruperea alegătorilor** – prezența unor astfel de exemple la sfîrșitul campaniei electorale anunță probabilitatea acestora și în ziua alegerilor;
- **Corectitudinea funcționarilor electorali** – în perioada de monitorizare a procesului electoral au fost relevate mai multe exemple de funcționari electorali a căror grad de corectitudine poate fi pus la îndoială;
- **Implicarea nejustificată a structurilor de forță în campania electorală** – date fiind numeroasele cazuri de acest fel elucidate de OTL în activitatea de monitorizare a procesului electoral, ne exprimăm temerea în legătură cu posibilitatea apariției unor incidente noi provocate de colaboratorii poliției în ziua alegerilor;
- **Utilizarea mijloacelor financiare și materiale în campania electorală** – gradul insignifiant de transparență în utilizarea resurselor financiare în campania electorală constituie premisa punerii la îndoială a corectitudinii finanțării concurenților electorali;
- **Garantarea caracterului secret al votului și transparența procesului de numărare a voturilor și de totalizare a rezultatelor.**

Recomandări

Ținînd cont de observările efectuate și îngrijorările exprimate, grupul de lucru responsabil de implementarea proiectului "Monitorizarea procesului electoral" recomandă:

- **să se reacționeze prompt și adecvat față de cazurile de corupere și intimidare a alegătorilor, precum și față de acei funcționari electorali care vor încălca legislația electorală;**
- **soluționarea disputelor electorale în termene rezonabile și în strictă conformitate cu legislația în vigoare;**
- **admiterea prezenței colaboratorilor poliției în secțiile de votare doar la cererea expresă a președinților birourilor electorale;**
- **consemnarea rezultatelor numărării voturilor în procesele-verbale de dimensiuni mari repartizate tuturor secțiilor de votare;**
- **declararea mijloacelor financiare și materiale utilizate de concurenții electorali, în conformitate cu art. 38 alin. (1) lit. a) din Codul electoral.**